

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

ANALIZA UČINKOVITOSTI OSEBNIH STEČAJEV V SLOVENIJI

Ljubljana, maj 2012

TINA ROJNIK

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisana Rojnik Tina, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom Analiza učinkovitosti osebnih stečajev v Sloveniji, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem doc. dr. Marinč Matejem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisala;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Zakonu o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega diplomskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 12.7.2012

Podpis avtorice: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KAJ JE ZFPPIPP IN KAJ UREJA.....	2
2 POSTOPEK OSEBNEGA STEČAJA IN NJEGOV NAMEN.....	2
2.1 Insolventnost kot vzrok za začetek osebnega stečaja	3
2.2 Predhodni in glavni postopek ter stranke v posameznem postopku.....	4
2.3 Pristojnost sodišč, ki vodijo postopek zaradi insolventnosti	4
3 PROCESNA DEJANJA V PREDHODNEM POSTOPKU OSEBNEGA STEČAJA	5
3.1 Poročilo o stanju dolžnikovega premoženja.....	6
3.2 Splošne obveznosti stečajnega dolžnika med postopkom osebnega stečaja	6
3.3 Predujem za kritje stroškov začetka postopka osebnega stečaja	7
3.4 Brezplačna pravna pomoč	7
4 PROCESNA DEJANJA V GLAVNEM POSTOPKU OSEBNEGA STEČAJA.....	8
4.1 Postopek odpusta obveznosti.....	9
4.2 Izpodbojnost pravnih dejanj	11
4.3 Terjatve v stečajnem postopku	12
4.4 Pridobitev in prenehanje procesne legitimacije upnika.....	13
4.5 Stečajna masa	13
4.6 Končanje postopka osebnega stečaja.....	15
5 TREND GIBANJA POSTOPKOV OSEBNIH STEČAJEV V SLOVENIJI	16
5.1 Učinkovitost postopka osebnega stečaja	17
5.2 Učinek stečajnega postopka na posameznika.....	18
5.3 Analiza učinkovitosti osebnih stečajev v Sloveniji	20
SKLEP	24
LITERATURA IN VIRI	26

KAZALO SLIK

<i>Slika 1: Število začelih in končanih postopkov osebnega stečaja v obdobju 2008–2011</i>	16
<i>Slika 2: Dolžnikova potrošnja kot funkcija premoženja v stečaju</i>	17
<i>Slika 3: Postopki osebnih stečajev, končani v letu 2011 in začeti po posameznih letih</i>	21

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Izid postopkov odpusta obveznosti znotraj opazovanih postopkov osebnega stečaja ..</i>	21
<i>Tabela 2: Analiza koristi osebnega stečaja za upnike</i>	22
<i>Tabela 3: Razvrstitev števila stečajev glede na odstotek poplačila upnikov</i>	22
<i>Tabela 4: Kritje začetnih stroškov stečajnega postopka</i>	23

UVOD

Gospodarska kriza je v Sloveniji povzročila marsikatero spremembo. Vse manjša zaposlenost in višja cena izposojenega denarja sta kot posledici gospodarske krize posredno povzročili finančno krizo posameznikov. Pri tem so najbolj na udaru tisti z nižjimi osebnimi dohodki.

Stopnjevanje posameznikove finančne krize povzroči nezmožnost usklajevanja odhodkov s prihodki. Posameznik tako zaradi kopičenja obveznosti, ki jih zaradi premajhnih dohodkov dalj časa ni zmožen poravnati, zaide v stanje, ki ga imenujemo prezadolženost ali dolgoročno plačilna nesposobnost. V takšno stanje lahko posameznik zaide tudi zaradi nepričakovanih dogodkov, na katere nima vpliva in mu omejujejo dohodek na takšen ali drugačen način; to so izguba službe, nesreče, ločitev, bolezen, smrt v družini itd.

Država problem prezadolženosti najbolj učinkovito rešuje z zakonodajo, ki ureja postopke v zvezi z njo, tako imenovane insolventne postopke. Tako je bil v Sloveniji leta 2008 uveden postopek osebnega stečaja kot način reševanja prezadolženosti posameznikov. Ta postopek naj bi nudil varstvo prezadolženemu posamezniku, ki je v tako stanje zašel brez lastne krivde. Pomeni, da je postal prezadolžen zaradi situacij, na katere sam ni imel vpliva, bodisi zaradi izgube službe bodisi zaradi nepričakovanih dogodkov. Na tem mestu se poraja vprašanje, koliko je takih, ki so v tako stanje res zašli brez lastne krivde, in koliko tistih, ki skušajo institut osebnega stečaja zgolj zlorabiti, ker po lastni krivdi niso sposobni usklajevati svojih prihodkov z izdatki, ter so nagnjeni k impulzivnemu trošenju.

Postopek osebnega stečaja je specifičen postopek, določen s specifičnim zakonom, tako imenovanim Zakonom o finančnem poslovanju, prisilni poravnavi in postopkih zaradi insolventnosti. V Sloveniji je postopek osebnega stečaja vedno bolj pogost. Namen moje diplomske naloge je prav to, predstaviti osebni stečaj, saj je, glede na njegovo pogostost pojavljanja in glede na specifičnost, širšemu krogu ljudi še vedno premalo poznan.

Diplomsko delo je vsebinsko razdeljeno na pet poglavij. V prvem krajšem poglavju bom predstavila zakon, ki ureja postopek osebnega stečaja. Sledi poglavje, v katerem bom na grobo opisala postopek osebnega stečaja in njegov namen. V naslednjem poglavju bom pozornost namenila predhodnemu postopku osebnega stečaja kot postopku, ki se zgodi pred samo uvedbo postopka osebnega stečaja. V delu, ki sledi, se bom posvetila glavnemu postopku osebnega stečaja kot predmetnemu postopku, če je le-ta začet. V zadnjem poglavju pa bom preučila trend gibanja osebnih stečajev v Sloveniji, vse od sprejetja tega instituta v slovensko zakonodajo do danes. Na vzorcu bom naredila analizo učinkovitosti osebnih stečajev v Sloveniji in se osredotočila na učinke, ki jih ima stečajni postopek na posameznika, ko ta zaide v stečaj.

1 KAJ JE ZFPPIPP IN KAJ UREJA

ZFPPIPP je kratica za Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Ur.l. RS, št. 126/2007, 40/2009, 59/2010, 106/2010, 26/2011, 47/2011, 87/2011-ZPUOOD, v nadaljevanju ZFPPIPP). ZFPPIPP v 1. členu navaja tri sklope, ki jih ureja, in sicer:

- finančno poslovanje pravnih oseb,
- postopke zaradi insolventnosti nad pravnimi in fizičnimi osebami,
- postopke prisilnega prenehanja pravnih oseb.

K drugem zgoraj omenjenem sklopu postopkov zaradi insolventnosti spadajo stečajni postopki in postopki prisilne poravnave. Stečajni postopki se dalje po 5. členu ZFPPIPP delijo na:

- stečajni postopek nad pravno osebo,
- postopek osebnega stečaja,
- postopek stečaja zapuščine.

ZFPPIPP je zakon, ki v ospredje postavlja pravice upnikov in jih ščiti pred interesi lastnikov oziroma pred interesi posameznika v primeru osebnega stečaja. O tem pričajo sama načela tega zakona kot temeljna pravila o postopkih zaradi insolventnosti. **Načelo enakega obravnavanja upnikov** pravi, da je potrebno vse upnike, ki so v razmerju do insolventnega dolžnika v enakem položaju, obravnavati enako, s čimer se jim zagotovi pravično poplačilo njihovih terjatev. **Načelo zagotavljanja najboljših pogojev za plačilo upnikov** pravi, da je potrebno postopek zaradi insolventnosti voditi tako, da se zagotavljajo najugodnejši pogoji glede višine plačila in rokov za plačilo terjatev upnikov. Naslednje temeljno načelo **je načelo hitrosti postopka**, ki sodišču in drugim udeležencem v postopku nalaga, da se vsa procesna dejanja izvajajo v rokih, določenih z zakonom (Korže, 2010, str. 168). Eno izmed pomembnejših načel je tudi **načelo omejevanja tveganj**, ki pomeni, da stečajni upravitelj lahko prevzema le tista poslovna tveganja, ki so nujna za uresničitev interesa upnikov, torej za plačila terjatev, ki jih uveljavljajo v stečajnem postopku (228. člen ZFPPIPP).

2 POSTOPEK OSEBNEGA STEČAJA IN NJEGOV NAMEN

M. J. White (2011, str. 2) meni, da stečaj vedno vsebuje tri komponente. Prva komponenta določa celoten okvir za reševanje skupnega dolga. Stečajni postopek lahko zahteva, da se za poplačilo dolga uporablja celotno premoženje ali le del dolžnikovega premoženja. V zvezi s tem stečajni zakon določa, kateri del premoženja se uporabi za poplačilo in kateri del premoženja je dovoljeno dolžniku obdržati (če sploh kateri). Stečajni postopek prav tako določa, da se plačilo dolga vrši iz dolžnikovih bodočih zaslužkov, in zato določa višino teh zaslužkov, ki so dolžniku zaseženi. Druga komponenta stečajnega prava zagotavlja način, kako se premoženje stečajnega dolžnika razdeli med upnike. Stečajno pravo tako določa **višino deleža**, to je skupni znesek, namenjen poplačilu upnikom, kot tudi **delitev deleža** med posamezne upnike. Med drugim vključuje tudi pravila, ki omejujejo pravice upnikov, da bi zasegli dolžnikova sredstva in jih obdržali izven stečajnega postopka. Tretja komponenta stečajnega prava določa, na kakšen način

so dolžniki kaznovani, s tem ko zaidejo v stečaj. Te kazni se nanašajo tako na stigmatizacijo stečajnih dolžnikov kot tudi na odpust njihovih obveznosti.

Namen postopka osebnega stečaja je v glavnem enak namenu stečajnega postopka nad pravno osebo, in sicer se postopek osebnega stečaja vodi z namenom, da bi iz premoženja stečajnega dolžnika vsi upniki dosegli plačilo svojih terjatev hkrati in v enakih deležih (382. člen ZFPPIPP).

Z vidika ekonomske analize prava naj bi bil cilj insolventnih postopkov ex post maksimizacija vrednosti dolžnikovega premoženja, da bi njegovi upniki prejeli maksimalno možno plačilo svojih terjatev, hkrati pa je cilj tudi oprostitev oziroma odpust obveznosti fizičnim osebam. Nezmožnost, da bi fizična oseba dosegla odpust svojih v večini prevelikih obveznosti, namreč duši sleherno iniciativo, da bi ta oseba v prihodnosti še ravnala produktivno, saj bi njen celoten produkt prejeli upniki (Cafuta, 2007, str. 11).

Nekateri ekonomski cilji so torej enaki tako pri osebnem stečaju kot pri stečaju pravne osebe, vendar obstajajo tudi pomembne razlike. Posamezniki s postopkom osebnega stečaja niso nikoli likvidirani, torej obstajajo tudi po stečaju. Je pa pomemben ta cilj osebnega stečaja, ki pri stečaju pravne osebe ne obstaja, da se med trajanjem stečajnega postopka delno zavaruje dolžnikova potrošnja. Bolj kot je dolžnikova potrošnja med trajanjem postopka zavarovana, nižji je delež, namenjen plačilu terjatev v stečaju, ter obratno (White, 2011, str. 21).

Postopek osebnega stečaja se vodi nad fizično osebo, in sicer so to po 7. členu ZFPPIPP naslednje osebe:

- potrošnik,
- zasebnik ali
- samostojni podjetnik.

Samostojni podjetnik je podjetnik posameznik, ki na trgu samostojno opravlja dejavnost znotraj osnovanega podjetja, s ciljem doseganja dobička (Korže, 2010, str. 115). Zasebnik je tista fizična oseba, ki ni podjetnik, vendar kot poklic opravlja določeno dejavnost. Med zasebnike spadajo zdravniki, odvetniki, notarji, kmeti itd. Potrošnik je fizična oseba, ki ni ne samostojni podjetnik ne zasebnik (7. člen ZFPPIPP).

Postopek osebnega stečaja se lahko vodi nad vsako fizično osebo, ne glede na to, ali je ta poslovno sposobna. To pomeni, da se stečajni postopek lahko vodi tudi nad mladoletno osebo (Sodin, 2011, str. 1).

2.1 Insolventnost kot vzrok za začetek osebnega stečaja

Insolventnost nastopi takrat, ko dolžnik v daljšem časovnem obdobju ni sposoben poravnati vseh svojih obveznosti. Pravimo, da postane trajneje nelikviden ali dolgoročno plačilno nesposoben.

Trajna nelikvidnost pomeni, da dolžnik za več kot dva meseca zamuja z izpolnitvijo obveznosti v znesku, ki presega trikratnik njegovih osebnih prejemkov, ki jih prejema v istem dvomesečnem obdobju. Če je dolžnik brezposeln in brez rednih prejemkov, pa velja, da je trajneje nelikviden takrat, ko za več kot dva meseca zamuja z izpolnitvijo obveznosti, ki presegajo tisoč evrov (Kos, 2010, str. 51–53).

Dolgoročna plačilna nesposobnost pomeni, da je vsota dolžnikovih neporavnanih obveznosti višja od vrednosti njegovega celotnega premoženja (Kos, 2010, str. 51–53).

2.2 Predhodni in glavni postopek ter stranke v posameznem postopku

ZFPPIPP v 49. členu navaja predhodni in glavni postopek zaradi insolventnosti. **Predhodni postopek** se začne z vložitvijo predloga za začetek postopka in konča, ko sodišče izda sklep, v katerem sprejme ali zavrne predlog za začetek postopka zaradi insolventnosti. V predhodnem postopku sodišče odloča o tem, ali se bo postopek začel ali ne (tudi uvedba postopka zaradi insolventnosti). **Glavni postopek** se začne s sklepom o začetku postopka zaradi insolventnosti.

ZFPPIPP nadalje loči 3 stranke postopka, in sicer:

- predlagatelja postopka,
- stranke predhodnega postopka,
- stranke glavnega postopka.

Predlagatelj postopka je po 54. členu ZFPPIPP tista oseba, ki je zaradi insolventnosti na sodišče vložila predlog za začetek postopka. **Stranke predhodnega postopka** so po 55. členu ZFPPIPP osebe, ki lahko vložijo predlog za začetek postopka zaradi insolventnosti. To je lahko insolventni dolžnik ali upnik, ki verjetno izkaže svojo terjatev do dolžnika. **Stranke glavnega postopka** so osebe, ki sodelujejo v glavnem postopku, in sicer so to insolventni dolžnik in vsi upniki, ki v postopku uveljavljajo svojo terjatev (56. člen ZFPPIPP).

2.3 Pristojnost sodišč, ki vodijo postopek zaradi insolventnosti

Za odločanje v vseh postopkih zaradi insolventnosti je pristojno okrožno sodišče (51. člen ZFPPIPP). Za odločanje o pritožbah v vseh postopkih zaradi insolventnosti pa je pristojno Višje sodišče v Ljubljani (52. člen ZFPPIPP).

Glede na **načelo hitrosti postopka**, ki ga ZFPPIPP določa v 48. členu, mora sodišče svoja procesna dejanja izvajati v rokih, določenih z ZFPPIPP, in izvajati pristojnosti nadzora nad stečajnim upraviteljem, da tudi ta opravi vsa dejanja v postopkih zaradi insolventnosti v rokih, določenih z ZFPPIPP. Omenjeno načelo hkrati določa tudi, da morajo sodišča in drugi državni organi prednostno obravnavati zadeve, v katerih je kot stranka udeležen stečajni dolžnik in katerih izid vpliva na potek stečajnega postopka.

Pristojnost sodišč se za odločanje v postopku osebnega stečaja določa glede na položaj dolžnika (Plavšak, 2008, str. 73).

- Za odločanje v postopku osebnega stečaja nad podjetnikom je pristojno sodišče, na območju katerega ima insolventni dolžnik svoj sedež.
- Za odločanje v postopku osebnega stečaja nad zasebnikom ali potrošnikom je pristojno sodišče, na območju katerega ima dolžnik svoje stalno prebivališče; če tega nima, je pristojno sodišče, na območju katerega ima svoje začasno prebivališče. Če kot zasebnik ali potrošnik v RS nima niti stalnega niti začasnega prebivališča, se kot naslednje merilo upošteva prejemanje stalnih dohodkov. V tem primeru je za odločanje v postopku osebnega stečaja pristojno sodišče, na območju katerega je sedež izplačevalca teh prejemkov. Nenazadnje se pristojnost sodišča ugotavlja glede na območje, kjer ima zasebnik ali potrošnik svoje premoženje.

3 PROCESNA DEJANJA V PREDHODNEM POSTOPKU OSEBNEGA STEČAJA

Predhodni postopek osebnega stečaja se začne z **vložitvijo predloga** za začetek postopka osebnega stečaja. Insolventni dolžnik vloži predlog na zapisnik pri tistem sodišču, ki je za to pristojno. Poleg omenjenega predloga mora dolžnik sodišču predložiti še **poročilo o stanju dolžnikovega premoženja**, hkrati pa lahko vloži še **predlog za odpust obveznosti**. Nato sodišče pouči dolžnika o pravnih posledicah začetka postopka osebnega stečaja, o možnostih odpusta obveznosti in o obveznosti plačila **predujma za kritje začetnih stroškov stečajnega postopka**. Poravnava omenjenega predujma je obvezna; brez njegovega plačila se postopek ne začne. Ima pa dolžnik možnost, da na zapisniku izpolni obrazec prošnje za dodelitev brezplačne pravne pomoči, s katero insolventni dolžnik pridobi možnost oprostitve plačila začetnih stroškov stečajnega postopka (383.a člen ZFPPIPP). Če pristojni organ prošnji za brezplačno pravno pomoč ugotovi, potem sodišče izda sklep o začetku postopka osebnega stečaja, v nasprotnem primeru pa ga zavrne.

Predlagatelj postopka osebnega stečaja je lahko tudi dolžnikov upnik. V tem primeru predlog za začetek postopka osebnega stečaja vloži upnik. Predlogu mora priložiti dokaze o svoji terjatvi do dolžnika in dokazati zamudo njenega plačila za več kot 2 meseca (232. člen ZFPPIPP). Sodišče nato obvesti domnevnega insolventnega dolžnika o upnikovem predlogu za začetek stečajnega postopka in ga pozove, da ima možnost ugovora na upnikov predlog, če meni, da ni insolventen ali da upnikova terjatev ne obstaja (235. člen ZFPPIPP). Če dolžnik v 15 dneh po prejemu upnikovega predloga za začetek postopka osebnega stečaja ne vloži ugovora, se šteje, da je insolventen, in sodišče izda sklep o začetku postopka osebnega stečaja. Če dolžnik v omenjenem roku vloži ugovor, pa sodišče na podlagi tega razpiše narok za začetek stečajnega postopka. Če se dolžnik ne udeleži naroka, sodišče opravi narok v njegovi odsotnosti; če pa se naroka ne udeleži upnik, ki je podal predlog za začetek postopka, velja, da je predlog umaknil, in sodišče takoj zavrže predlog o začetku postopka osebnega stečaja. Šele na naroku sodišče izvede postopek dokazovanja. Na upnikovi strani izvede dokaze o obstoju njegove terjatve, na dolžnikovi strani pa dokaze o njegovi insolventnosti in na podlagi dokaznega postopka odloči o začetku stečajnega postopka dolžnika (239. člen ZFPPIPP). Če sodišče ugotovi upnikovemu

predlogu in sprejme sklep o začetku postopka osebnega stečaja, velja naprej enak postopek kot v primeru, če bi predlog vložil dolžnik sam.

3.1 Poročilo o stanju dolžnikovega premoženja

Zgoraj omenjeno poročilo o stanju dolžnikovega premoženja je obvezno poročilo, ki ga mora dolžnik predložiti sodišču. V 384. členu ZFPPIPP je natančno navedeno, da mora poročilo vsebovati popis celotnega premoženja dolžnika; če je dolžnik zasebnik ali podjetnik, pa mora biti tisto premoženje, ki se izkazuje v njegovih poslovnih knjigah, navedeno ločeno. Nadalje mora poročilo vsebovati podatke o vseh dolžnikovih transakcijskih računih, za vsakega posebej mora biti navedena njegova številka in izvajalec plačilnega prometa, ki ga vodi. Sledi zbir podatkov o dolžnikovih rednih prejemkih (skupni mesečni znesek plače, pokojnine itd.) in njihovih izplačevalcih. Na koncu poročila mora biti še izjava dolžnika, da je v poročilu navedel vse premoženje, za katero ve, in da so navedeni vsi transakcijski računi. Podpis dolžnika na poročilu mora biti notarsko overjen, razen v primeru, ko ga ta prizna na naroku oziroma ga tam odda.

3.2 Splošne obveznosti stečajnega dolžnika med postopkom osebnega stečaja

Dolžnikove obveznosti med postopkom osebnega stečaja so obveščanje upravitelja o vsaki spremembi glede njegovega premoženja, transakcijskih računih in rednih mesečnih prejemkih ter njihovih izplačevalcih. Med postopkom osebnega stečaja je dolžnikova obveznost tudi ta, da upravitelju sporoči vsako spremembo svojega prebivališča, na katerem mu je mogoče opraviti vročitev. Na zahtevo stečajnega upravitelja ali sodišča je dolžan dati vsa pojasnila in dokumentacijo o svojem premoženju ter pravnih poslih, ki jih je izvedel v zadnjih 3 letih pred začetkom postopka osebnega stečaja (384. člen ZFPPIPP).

Omejitev poslovne sposobnosti

Poslovna sposobnost je sposobnost nastopanja v pravnih razmerjih, torej sposobnost sklepanja pravnih poslov in opravljanja pravnih dejanj. Popolno poslovno sposobnost fizična oseba pridobi z 18. letom, medtem ko je med 15. in 18. letom omejeno poslovna sposobna, kar pomeni, da lahko v tem času sklene le pogodbo o zaposlitvi in samostojno razpolaga z zaslužkom. Pred 15. letom je fizična oseba poslovno nesposobna in je zakoniti zastopnik zanjo njen starš ali skrbnik (Korže, 2010, str. 65).

Z začetkom postopka osebnega stečaja se **omeji poslovna sposobnost** insolventnega dolžnika, kar pomeni, da ne more več opravljati dejanj, katerih predmet je razpolaganje s premoženjem, ki sedaj spada v stečajno maso. Dolžnik tako brez soglasja sodišča ne more najeti posojila ali dati poroštva, odpreti novega transakcijskega ali drugega denarnega računa in se ne more odpovedati dediščini ali drugim premoženjskim pravicam (386. člen ZFPPIPP).

Dolžnikov zakoniti zastopnik je tako z začetkom osebnega stečaja nad njim stečajni upravitelj.

3.3 Predujem za kritje stroškov začetka postopka osebnega stečaja

Predujem za kritje stroškov začetka stečajnega postopka mora kriti predlagatelj, torej tisti, ki je vložil predlog za začetek postopka. Če predlagatelj predujma za kritje začetnih stroškov ne poravna, sodišče zavrže predlog za začetek stečajnega postopka.

Predujem oziroma začetni stroški stečajnega postopka zajemajo (233. člen ZFPPIPP):

- nadomestilo za objave podatkov o posameznem postopku,
- nadomestilo za plačilo najnižjega nadomestila upravitelju,
- nadomestilo pavšalnega zneska za kritje drugih stroškov stečajnega postopka.

Prvo nadomestilo prejme Agencija za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju AJ PES), drugi dve nadomestili pa pripadata stečajnemu upravitelju.

Če predlagatelj nima sredstev za poravnavo predujma, lahko vloži prošnjo za dodelitev brezplačne pravne pomoči. Če pristojni organ za brezplačno pravno pomoč prošnji ugotodi, potem je oproščen plačila predujma. Sodišče nato v sklepu o začetku postopka osebnega stečaja odloči, da se plačila opravijo iz proračuna sodišča. Če je predlagatelj insolventni dolжник sam in vrednost unovčene stečajne mase presega znesek odobrenega predujma iz naslova brezplačne pravne pomoči, sodišče, ki vodi stečajni postopek, odloči, da se ta plačila vrnejo v dobro proračuna sodišča. Če je predlagatelj postopka upnik, je upravičen do povračila založenega zneska predujma takrat, ko unovčena stečajna masa presega znesek predujma (233. člen ZFPPIPP).

3.4 Brezplačna pravna pomoč

Prosilec oziroma tisti, ki zaprosi za dodelitev brezplačne pravne pomoči (v nadaljevanju BPP), vloži prošnjo za dodelitev BPP na isto sodišče, ki je pristojno za vodenje stečajnega postopka, in sicer na oddelek, pristojen za BPP. O odobritvi prošnje odloča predsednik sodišča (2. člen ZBPP). Pri odločanju o dodelitvi BPP se upošteva finančni položaj prosilca (11. člen ZBPP). Skladno z določbo 12. člena ZBPP se finančni položaj prosilca ugotavlja glede na njegove dohodke in prejemke, dohodke in prejemke njegove družine ter glede na premoženje, ki ga ima prosilec in njegova družina. BPP se dodeli na podlagi socialnega stanja prosilca in njegove družine, in sicer v primeru, če bi bilo njihovo socialno stanje zaradi stroškov sodnega postopka ogroženo (13. člen ZBPP).

Ko sodišče ugotodi prošnji za dodelitev BPP, izda odločbo o dodelitvi BPP, ki jo predlagatelj priloži k predlogu za začetek postopka osebnega stečaja namesto založitve predujma za kritje stroškov začetka stečajnega postopka. Ko je BPP dodeljena, sodišče v sklepu o začetku postopka osebnega stečaja odloči, da se opravijo plačila iz proračuna sodišča. Če bo vrednost stečajne mase presegla znesek stečajnemu dolžniku dodeljene BPP, se bodo ta sredstva še pred plačilom terjatev upnikov vrnila v dobro proračuna sodišča (233. člen ZFPPIPP). Odobrena BPP v

postopku osebnega stečaja se, razen višine zneska, namenjenega za objave, nakaže na fiduciarni račun upravitelja.

4 PROCESNA DEJANJA V GLAVNEM POSTOPKU OSEBNEGA STEČAJA

Glavni postopek osebnega stečaja se začne, ko sodišče izda **sklep o začetku postopka osebnega stečaja** (242. člen ZFPPIPP). Hkrati s sklepom sodišče izda tudi **oklic o začetku postopka osebnega stečaja**, z njegovo objavo pa pričnejo veljati pravne posledice stečajnega postopka, omenjene v nadaljevanju (244. člen ZFPPIPP). Oklic je po 243. členu ZFPPIPP namenjen upnikom, saj jih sodišče s tem pozove, da v stečajni postopek prijavijo svoje terjatve ter ločitvene in izločitvene pravice.

Z začetkom postopka osebnega stečaja se omeji poslovna sposobnost dolžnika (386. člen ZFPPIPP), pooblastila pa se prenesejo na stečajnega upravitelja (245. člen ZFPPIPP). Če je osebni stečaj začet nad zasebnikom ali podjetnikom, jima status preneha z dnem začetka stečajnega postopka. Sodišče mora s sklepom o začetku postopka osebnega stečaja obvestiti AJPES, ta pa po uradni dolžnosti opravi izbris insolventnega dolžnika iz Poslovnega registra Slovenije (PRS) (387. člen ZFPPIPP).

Sledi zaseg dolžnikovega premoženja; z unovčenjem le-tega se oblikuje stečajna masa. Dolžnikovi denarni računi (transakcijski, osebni, depozitni in drugi) se blokirajo, sodišče pa s tako imenovanim **sklepom o zasegu denarnega dobroimetja** izvajalcu plačilnega prometa naloži, da denarno dobroimetje prenese v dobro novonastalega **fiduciarnega denarnega računa**, ki ga mora stečajni upravitelj skladno s 388. členom ZFPPIPP odpreti naslednji dan po začetku postopka osebnega stečaja. Gre za poseben transakcijski račun, odprt za čas trajanja stečajnega postopka nad fizično osebo, kamor se stekajo vsa sredstva unovčene in upravljane stečajne mase, ki bodo služila za poplačilo terjatev upnikov. Če ima dolžnik stalne prejemke ali dohodke, kot so plača, pokojnina, nadomestilo plače itd., sodišče s **sklepom o izterjavi stalnih prejemkov** izplačevalcu posameznega dolžnikovega stalnega prejemka naloži, da ga mora v znesku, ki presega minimalno plačo, plačevati v dobro fiduciarnega računa upravitelja (393. člen ZFPPIPP). Dolžnost stečajnega upravitelja je, da mora nadzorovati izplačevanje stalnih prejemkov v dobro fiduciarnega računa, in lahko skladno s 388. členom ZFPPIPP prek fiduciarnega računa sprejema samo vplačila, povezana z unovčenjem ali upravljanjem stečajne mase, ter sme opravljati samo izplačila, povezana s stroški postopka in s plačilom terjatev upnikov. Če je dolžnik lastnik nematerializiranih vrednostnih papirjev, se skladno s 388. členom ZFPPIPP odpre poseben fiduciarni račun nematerializiranih vrednostnih papirjev, v dobro katerega se prenesejo vsi nematerializirani vrednostni papirji, ki spadajo v stečajno maso. Fiduciarni račun upravitelja je poseben denarni račun, ki bi ob smrti ali stečaju upravitelja samega ne spadal v njegovo zapuščino oziroma stečajno maso (388. člen ZFPPIPP).

4.1 Postopek odpusta obveznosti

Postopek odpusta obveznosti se izvede znotraj postopka osebnega stečaja, ko dolžnik vloži predlog, v katerem predlaga odpust njegovih obveznosti (397. člen ZFPPIPP).

Dolžnik lahko vloži predlog za odpust njegovih obveznosti kadarkoli do izdaje sklepa o končanju stečajnega postopka za odpust tistih obveznosti, ki so nastale do začetka postopka osebnega stečaja, in sicer v delu, v katerem v zadevnem stečajnem postopku ne bodo plačane (Klačinski, 2009).

Namen odpusta obveznosti je dolžniku omogočiti nov začetek po končanju postopka osebnega stečaja (Šlamberger, 2008, str. 202). Odpust dolga je ključna faza osebnega stečaja in hkrati glavni namen le-tega. Odpust obveznosti za dolžnika pomeni razbremenitev in mu omogoči nadaljnje človeka dostojno življenje (Šlamberger, 2008, str. 207).

Stečajni dolžnik ne sme imeti ovir, naštetih v 399. členu ZFPPIPP, saj je drugače predlog za odpust obveznosti zavrnjen. Te ovire so (Plavšak, 2008, str. 287):

- pravnomočna obsojenost dolžnika za kaznivo dejanje proti premoženju ali gospodarstvu, ki še ni izbrisano,
- dolžnikova podaja neresničnih, nepopolnih ali nepravilnih podatkov davčnemu organu v zadnjih 3 letih pred uvedbo postopka osebnega stečaja, zaradi česar mu je pristojni davčni urad odmeril dodatni ali naknadni davek v višini 4000 EUR ali več,
- če je dolžnik že prejel odpust obveznosti, vendar od pravnomočnosti sklepa o odpustu teh obveznosti še ni preteklo 10 let,
- če je dolžnik v zadnjih 3 letih pred uvedbo postopka osebnega stečaja prevzemal takšne obveznosti, ki so nesorazmerne z njegovim premoženjskim položajem, ali če je razpolagal s svojim premoženjem neodplačno ali za neznatno vrednost.

Stečajni dolžnik mora v predlogu za odpust obveznosti opisati okoliščine, zaradi katerih predlaga odpust svojih obveznosti, in predložiti dokaze o obstoju teh okoliščin (Lajevec, 2011, str. 106). Sodišče nato na podlagi evidenc preveri, ali obstajajo zgoraj omenjene ovire za odpust obveznosti iz 399. člena ZFPPIPP. Naloga sodišča je, da ugotovi, ali je bil stečajni dolžnik pravnomočno obsojen in ali je v zadnjih 10 letih že prejel odpust obveznosti. Če sodišče ugotovi, da ti dve oviri ne obstajata, izda **sklep o začetku postopka odpusta obveznosti**, ne da bi preverjalo, ali obstajata drugi dve oviri. V nasprotnem primeru predlog za odpust obveznosti zavrne.

Sodišče v sklepu določi **preizkusno obdobje**, ki skladno s 400. členom ZFPPIPP ni krajše od 2 in ne daljše od 5 let. Preizkusna doba je določena ob upoštevanju starosti stečajnega dolžnika, njegovih družinskih razmer, njegovega zdravstvenega stanja ter razlogov, zaradi katerih je dolžnik postal insolventen (Klačinski, 2009). Sodišče o začetku postopka odpusta obveznosti obvesti upnike z objavo **oklica o začetku postopka odpusta obveznosti**. Stečajni dolžnik se mora v preizkusni dobi dokazati in v tem času živeti od eksistenčnega minimuma, torej od

nerubljivega dela dohodkov (Šlamberger, 2008, str. 207). Dolžnik je skoraj popolnoma finančno nesamostojen ter pod nenehnim nadzorom stečajnega upravitelja (Kos, 2010, str. 51–53).

Za stečajnega dolžnika veljajo med preizkusnim obdobjem dodatne obveznosti, o katerih mora upravitelju redno mesečno poročati. Če je stečajni dolžnik zaposlen, mora izpolnjevati vse obveznosti iz pogodbe o zaposlitvi in druge obveznosti iz delovnega razmerja. V primeru brezposelnosti mora aktivno iskati zaposlitev in o tem upravitelju redno mesečno poročati, poleg tega ne sme odkloniti nobene ponujene zaposlitve, razen v primeru, če je ni sposoben opravljati (401. člen ZFPPIPP).

V preizkusnem obdobju lahko upravitelj in tudi vsak upnik vloži **ugovor proti odpustu obveznosti**, in sicer v primeru, ko ugotovi naslednje (403. člen ZFPPIPP):

- če obstaja ovira iz zgoraj omenjenega 399. člena ZFPPIPP ali
- če stečajni dolžnik med preizkusnim obdobjem krši svoje obveznosti.

Obstaja še ena možnost ugovora, ki jo lahko uveljavlja samo upnik, in sicer je to **ugovor proti prekratkem preizkusnem obdobju**, ki ga lahko vloži v 6 mesecih od objave oklica o začetku postopka odpusta obveznosti (404. člen ZFPPIPP). Sodišče nato za vsak prejeti ugovor proti odpustu obveznosti oziroma proti prekratkem preizkusnem obdobju izvede postopek dokazovanja in na njegovi podlagi ugovor bodisi zavrne in postopek odpusta obveznosti teče dalje bodisi ustavi postopek odpusta obveznosti ali pa ustrezno podaljša preizkusno obdobje (406. člen ZFPPIPP).

Če stečajni dolžnik ne dobi odpusta obveznosti, je po končanju stečajnega postopka še naprej dolžan izpolnjevati svoje obveznosti v delu, ki jih v stečajnem postopku ni bilo možno plačati iz stečajne mase. Na drugi strani pa ima upnik po končanju stečajnega postopka vso pravico še naprej zahtevati izterjavo svoje terjatve, in sicer njegova pravica izhaja iz priznane terjatve v stečajnem postopku (396. člen ZFPPIPP).

Po uspešnem poteku preizkusnega obdobja sodišče izda **sklep o odpustu obveznosti**, s katerim se dolžniku odpustijo njegove neporavnane obveznosti, nastale do začetka stečajnega postopka. Pravnomočni sklep o odpustu obveznosti pomeni za upnika prenehanje pravice, da lahko zahteva izterjavo svoje terjatve v tistem delu, v katerem do pravnomočnosti sklepa iz stečajne mase ni bila plačana, saj nanjo učinkuje odpust obveznosti (409. člen ZFPPIPP). Odpust obveznosti učinkuje zgolj na dve skupini nezavarovanih terjatev, in sicer na navadne in podrejene terjatve. Odpust obveznosti ne učinkuje na prednostne terjatve, zavarovane terjatve in tudi ne na vse tiste terjatve, ki so nastale po začetku postopka osebnega stečaja (408. člen ZFPPIPP).

Sodišče v sklepu o odpustu obveznosti ustavi tudi nadaljnjo izterjavo stalnih prejemkov in zaseg denarnega dobroimetja, kar pomeni, da premoženje, pridobljeno po pravnomočnem sklepu o odpustu obveznosti, ni več del stečajne mase zadevnega postopka osebnega stečaja (410. člen ZFPPIPP).

4.2 Izpodbojnost pravnih dejanj

Pravna dejanja, ki jih je dolžnik opravil pred začetkom postopka osebnega stečaja, je mogoče v določenem obdobju izpodbijati. To obdobje se imenuje **izpodbojno obdobje** in obsega pri postopku osebnega stečaja zadnja 3 leta pred uvedbo postopka (391. člen ZFPPIPP). Gre za tista pravna dejanja, ki so povzročila zmanjšanje čiste vrednosti premoženja, kar pomeni, da je v stečajnem postopku stečajna masa zaradi tega manjša, upniki pa prikrajšani pri plačilu svojih terjatev. Dolžnik mora na zahtevo sodišča ali stečajnega upravitelja predložiti vse dokaze in pojasniti v zvezi z določenim pravnim dejanjem (384. člen ZFPPIPP). Med izpodbojna pravna dejanja spadajo (391. člen ZFPPIPP in Šlamberger, 2008, str. 206):

- vsa tista dejanja, ki jih je stečajni dolžnik opravil v dobro osebe, ki ima v razmerju do njega položaj ožje povezane osebe (npr. njegovi polnoletni otroci ali posvojenci, starši ali posvojitelji, bratje ali sestre),
- tista pravna dejanja, na podlagi katerih je druga oseba prejela dolžnikovo premoženje brezplačno ali za plačilo majhne oziroma neznatne vrednosti.

Izpodbijanje pravnih dejanj dolžnika lahko z izpodbojnim zahtevkom zahteva tako stečajni upravitelj kot tudi vsak upnik (276. člen ZFPPIPP). Zahtevke za izpodbijanje pravnega dejanja se uveljavlja z **izpodbojno tožbo**. Z izpodbojnim zahtevkom se zahteva razveljavitev učinkov določenega pravnega dejanja, in sicer med stečajnim dolžnikom in osebo, v korist katere je bilo opravljeno dejanje (275. člen ZFPPIPP). Z izpodbojnim zahtevkom tožeča stranka vloži hkrati tudi povračilni zahtevke. To je zahtevke za vračilo predmeta pravnega posla oz. dejanja stečajnemu dolžniku, ki ga je ta oseba prejela na podlagi izpodbitega pravnega dejanja. Če to ni več mogoče, mora to vrniti v obliki denarnega nadomestila (278. člen ZFPPIPP). Vsakršen uspeh izpodbojne tožbe pomeni vrnitev predmeta izpodbitega pravnega posla stečajnemu dolžniku, kar pomeni, da se vse, kar je doseženo s povračilnimi zahtevki, steka v dolžnikovo stečajno maso, iz katere so potem upniki poplačani hkrati in v enakih deležih.

Tožena stranka mora po prejemu izpodbojne tožbe v 1 mesecu v stečajni postopek prijaviti pogojno terjatev (59. člen ZFPPIPP). Če bo tožbi pravnomočno ugodeno, bo pogojna terjatev v stečajnem postopku postala nepogojna oziroma navadna terjatev in bo poplačana hkrati ter v enakem deležu kot ostale navadne terjatve upnikov, hkrati pa bo tožena stranka morala predmet izpodbitega pravnega posla vrniti v stečajno maso. V nasprotnem primeru bo ta terjatev prenehala obstajati. Skladno z 48. členom ZFPPIPP se mora upoštevati načelo hitrosti postopka, ki pravi, da morajo sodišča in drugi organi prednostno obravnavati zadeve, v katerih je kot stranka udeležen stečajni dolžnik in katerih izid vpliva na potek stečajnega postopka. Skladno z 277. členom ZFPPIPP je rok za vložitev izpodbojne tožbe 6 mesecev od objave oklica o začetku postopka.

4.3 Terjatve v stečajnem postopku

Terjatev upnika je njegova pravica, ki izhaja iz obligacijskega razmerja, in sicer ima pravico od dolžnika zahtevati izpolnitev nekega ravnanja, katerega predmet je dajatev, storitev, opustitev ali dopustitev (20. člen ZFPPIPP).

Glede na to, ali je terjatev zavarovana, ločimo (20. člen ZFPPIPP):

- **zavarovano terjatev,**
- **nezavarovano terjatev.**

Zavarovana terjatev je tista terjatev, ki je zavarovana z ločitveno pravico. **Ločitvena pravica** je pravica upnika, da se prednostno, torej pred drugimi upniki, plača njegova terjatev iz določenega premoženja, katerega predmet je njegova ločitvena pravica (19. člen ZFPPIPP). Nezavarovana terjatev pomeni, da z ločitveno pravico ni zavarovana.

Glede na vrstni red plačila terjatev upnikom iz splošne razdelitvene mase ločimo **prednostne, navadne in podrejene terjatve** (21. člen ZFPPIPP). Prednostne terjatve se, kot že ime pove, plačajo prednostno, torej pred navadnimi in podrejenimi terjatvami. Med prednostne terjatve, ki so vse nezavarovane, spadajo (21. in 390. člen ZFPPIPP):

- plače in nadomestila plač za zadnje 3 mesece pred začetkom postopka,
- neizplačane odpravnine za prenehanje delovnega razmerja pred začetkom postopka,
- plače in nadomestila plač za obdobje od začetka postopka do poteka odpovednega roka v stečajnem postopku,
- odpravnine za prenehanje delovnega razmerja zaradi začetka postopka,
- davki in prispevki, povezani z izplačilom zgornjih dohodkov delavcem,
- odškodnine za poškodbe, povezane z delom pri dolžniku,
- preživitina, ki jo mora dolžnik plačevati po zakonu o socialnem varstvu,
- odškodnina za škodo, nastalo zaradi zmanjšanja življenjskih aktivnosti ali izgube delovne zmožnosti,
- odškodnina za izgubljeno preživitino, zaradi smrti tistega, ki jo je dajal.

Podrejene terjatve so nezavarovane terjatve, ki se plačajo upnikom kot zadnje po vrstnem redu plačil. Navadne terjatve pa so nezavarovane terjatve, ki se plačajo iz splošne razdelitvene mase pred podrejenimi in za prednostnimi terjatvami (21. člen ZFPPIPP). Dokler splošna razdelitvena masa ne zadošča za plačilo prednostne vrste terjatev, ni dovoljeno začeti plačevati terjatev poznejšega vrstnega reda (359. člen ZFPPIPP). Dokler torej niso plačane prednostne terjatve, ni dovoljeno začeti plačevati navadnih terjatev, in nadalje, dokler niso plačane vse navadne terjatve, ni dovoljeno začeti plačevati podrejenih terjatev.

Poseben primer je **izločitvena pravica** upnika. Upnik, kot lastnik premične stvari, ima pravico zahtevati vračilo te stvari, ki jo je imel dolžnik v posesti ob začetku stečajnega postopka (22. člen ZFPPIPP). Posebnost izločitvene pravice, če je ta priznana, je ta, da tista premičnina, lahko

tudi nepremičnina, ne spada v stečajno maso, ampak se iz nje izloči in se vrne nazaj v posest upniku kot lastniku.

Terjatve, na katere učinkuje začetek stečajnega postopka insolventnega dolžnika, so tiste terjatve upnikov, ki so nastale pred začetkom postopka (252. člen ZFPPIPP). S tem ko upniki svojo terjatev prijavijo v postopek, se njihovo zastaranje pretrga (259. člen ZFPPIPP). Ob začetku postopka upravitelj izvede tudi pobot terjatev. To pomeni, da se nasprotne terjatve, torej terjatve, ki jih ima dolžnik do upnika in obratno, poravnajo. Ta pobot je dovoljeno narediti samo med terjatvami, ki so nastale pred začetkom stečajnega postopka (261. člen ZFPPIPP). Terjatev, ki bi nastala med stečajnim postopkom, ni dovoljeno pobotati z nasprotno terjatvijo, ki je nastala že pred začetkom stečajnega postopka (264. člen ZFPPIPP).

4.4 Pridobitev in prenehanje procesne legitimacije upnika

Vsak upnik, ki prijavi svojo terjatev in mu jo upravitelj prizna, s tem pridobi **procesno legitimacijo** oziroma upravičenje za opravljanje procesnih dejanj v posameznem stečajnem postopku.

Upnik po 57. členu ZFPPIPP pridobi pravico, da lahko odloča in sodeluje v insolventnem postopku, če svojo terjatev prijavi v roku, ki je določen z ZFPPIPP.

Procesna legitimacija upnika preneha (58. člen ZFPPIPP):

- če je bila njegova prijava terjatev s strani sodišča zavržena kot nepopolna,
- če je zamudil rok,
- če je bilo s strani pristojnega organa ugotovljeno, da terjatev ne obstaja,
- če je bila njegova terjatev v celoti plačana.

V postopku osebnega stečaja rok za prijavo terjatve ne obstaja, kar pomeni, da lahko upnik svojo terjatev prijavi vse do končne razdelitve po 373. členu ZFPPIPP. Ta člen pravi, da je to zadnja razdelitev, pri kateri pride do unovčenja celotne stečajne mase.

4.5 Stečajna masa

Stečajna masa se začne oblikovati z dnem uvedbe stečajnega postopka. Vanjo sodi celotno premoženje stečajnega dolžnika. Stečajna masa je po 224. členu ZFPPIPP premoženje stečajnega dolžnika, ki se v stečajnem postopku unovči zato, da se lahko krijejo stroški postopka in se plačajo terjatve upnikom.

V stečajno maso spada (224. člen ZFPPIPP):

- premoženje stečajnega dolžnika, ki ga ima v lasti ob začetku stečajnega postopka,
- premoženje, doseženo z unovčenjem in upravljanjem stečajne mase ter z izpodbijanjem pravnih dejanj stečajnega dolžnika,
- premoženje, doseženo z nadaljevanjem poslovanja, skladno z ZFPPIPP.

Unovčenje stečajne mase upravitelj doseže (Stečaj in nov začetek, 2010 in 320. člen ZFPPIPP):

- s prodajo dolžnikovega premoženja,
- z izterjavo terjatev do njegovih dolžnikov,
- z vsakim drugim pravnim poslom, ki služi za uresničitev premoženjskih pravic.

Upravljanje stečajne mase pomeni, da lahko upravitelj premoženje stečajnega dolžnika odda v najem ali pa njegovo denarno dobroimetje naloži, kar lahko opravi zgolj s soglasjem sodišča (322. člen ZFPPIPP).

Posebna pravila pri stečaju fizične osebe glede stečajne mase ZFPPIPP nalaga v 389. členu. In sicer spadajo v stečajno maso, poleg vsega dolžnikovega premoženja, tudi vsi stalni prejemki oziroma dohodki stečajnega dolžnika, ki jih ta med stečajnim postopkom redno prejema, kot so plača, nadomestilo plače, pokojnina, odškodnina zaradi izgube ali zmanjšanja delovne sposobnosti, odškodnina iz naslovačasne brezposelnosti ter delo dolžnika kot obsojenca v kazenskem zavodu. Ti dolžnikovi stalni prejemki spadajo v stečajno maso v znesku, ki je enak razliki celotnih skupnih stalnih prejemkov, zmanjšanih za višino minimalne plače, od katere se odtegnejo davki in prispevki za socialno varstvo, ter zmanjšanih za višino preživitnine, če stečajni dolžnik po zakonu o socialnem varstvu preživlja družinskega člana ali drugo osebo. V stečajno maso prav tako ne spada znesek, ki je zarubljen s sklepom o izvršbi, če gre za prednostno terjatev (393. člen ZFPPIPP). Pri postopku osebnega stečaja namreč velja, da se ne prekinejo izvršilni naslovi glede zavarovanja in izvršb, ki so tekli že pred začetkom stečajnega postopka, če gre za izterjavo prednostnih terjatev. To je razvidno iz spodnje enačbe (1):

$$\begin{aligned} & \text{Stečajna masa stalnih prejemkov} = \\ & \Sigma \text{ stalni prejemki} - (\text{minimalna plača} - \text{davki in prispevki}) - \text{preživitnina} \\ & - \text{zarubljen znesek s sklepom o izvršbi za izterjavo prednostnih terjatev} \end{aligned} \quad (1)$$

Prejemki, ki so v postopku osebnega stečaja izvzeti iz stečajne mase, so socialni transferji, ki jih dolžnik prejema v znak socialne zaščite. To so preživitnina, otroški dodatek, socialna pomoč, štipendija itd. (101. člen ZIZ).

V postopku osebnega stečaja veljajo prav tako posebna pravila glede prodaje premoženja, ki jih ZFPPIPP razlaga v 395. členu. Če je insolventni dolžnik lastnik stanovanjske hiše ali stanovanja, v katerem živi, ta postane del stečajne mase, zato mora dolžnik to stanovanje ali hišo izprazniti v določenem roku in jo izročiti upravitelju. Rok za izpraznitev je 3 mesece od dneva, ko sodišče izda sklep o prodaji.

Ocenitev premoženja, zaradi njegovega unovčenja, opravi pri postopku osebnega stečaja za nepremičnine pooblaščen ocenjevalec premoženja, za premične stvari pa je upravitelju dovoljeno, da jih oceni sam (395. člen ZFPPIPP). Če je bil v postopku osebnega stečaja izveden postopek odpusta obveznosti, potem premoženje, ki ga stečajni dolžnik pridobi po odpustu obveznosti, ne spada več v stečajno maso (410. člen ZFPPIPP).

Načrt razdelitve je načrt, kako bodo terjatve plačane iz razdelitve stečajne mase. V posameznem načrtu, ki ga upravitelj pripravi sodišču, je naveden znesek priznanih terjatev, ki bodo plačane pri posamezni razdelitvi, znesek unovčene stečajne mase ter znesek stroškov, nastalih pri unovčitvi (363. člen ZFPPIPP). Na podlagi tega je izračunan odstotek plačila terjatev pri posamezni razdelitvi. Stečajna masa, namenjena razdelitvi med upnike, se imenuje **razdelitvena masa**. Posebna razdelitvena masa je namenjena plačilu terjatev, zavarovanih z ločitveno pravico (371. člen ZFPPIPP). Teh mas je lahko več. Splošna razdelitvena masa je ena in je namenjena plačilu nezavarovanih terjatev, ki so prednostne, navadne in podrejene (360. člen ZFPPIPP).

Odstotek plačila pri posamezni razdelitvi se izračuna kot kvocient med unovčeno stečajno maso, zmanjšano za stroške unovčitve, ter vsoto vseh priznanih terjatev, ki so predmet posamezne razdelitve. Načrt razdelitve mora upravitelj pripraviti ob vsaki razdelitvi stečajne mase, vse do končne razdelitve, ko je unovčena zadnja stečajna masa. Izračun omenjenega odstotka plačila terjatev kaže spodnja enačba (2):

$$\% \text{ plačila terjatev} = \frac{\text{Unovčena stečajna masa} - \text{stroški}}{\Sigma \text{ priznanih terjatev}} \cdot 100 \quad (2)$$

4.6 Končanje postopka osebnega stečaja

Postopek osebnega stečaja se konča, ko je vsa unovčena stečajna masa razdeljena upnikom oziroma ko je opravljena končna razdelitev po 373. členu ZFPPIPP. Upravitelj mora po opravljeni končni razdelitvi stečajne mase sodišču predložiti svoje **končno poročilo**, v katerem opiše vsa dejanja, ki jih je opravil skozi celotni stečajni postopek. Poročilo zajema celoten potek unovčevanja in upravljanja stečajne mase, skupen znesek prihodkov in stroškov, nastalih v zvezi tem, in nenazadnje skupno vrednost, v kateri so bile terjatve plačane iz razdelitve stečajne mase. Navesti mora tudi predlog za njegovo nagrado ter izjavo, v kateri zatrjuje, da je opravil vsa potrebna dejanja v zvezi s stečajnim postopkom (375. člen ZFPPIPP).

Sodišče po prejemu končnega poročila izda **sklep o končanju postopka osebnega stečaja**, v katerem odloči, da se stečajni postopek konča, in upravitelja razreši (376. člen ZFPPIPP). Če je stečajna masa neznatne vrednosti oziroma ne zadošča niti za stroške stečajnega postopka, potem lahko sodišče na predlog upravitelja konča stečajni postopek po skrajšanem postopku, ne da bi morala biti opravljena razdelitev upnikom. To se imenuje **končanje stečajnega postopka brez razdelitve upnikom** (378. člen ZFPPIPP).

Če v stečajnem postopku ni bil izveden odpust obveznosti, potem sodišče v sklepu o končanju postopka osebnega stečaja dolžnika pozove, da plača neplačani del teh terjatev, ki so bile v postopku priznane, vendar niso bile plačane iz razdelitve stečajne mase. V sklepu se sodišče na te terjatve nanaša na podlagi **seznama neplačanih priznanih terjatev**, ki ga mora upravitelj predložiti sodišču hkrati s končnim poročilom, če odpust obveznosti dolžniku ni bil priznan. Pravnomočen sklep o končanju hkrati predstavlja izvršilni naslov, kar pomeni, da lahko upniki

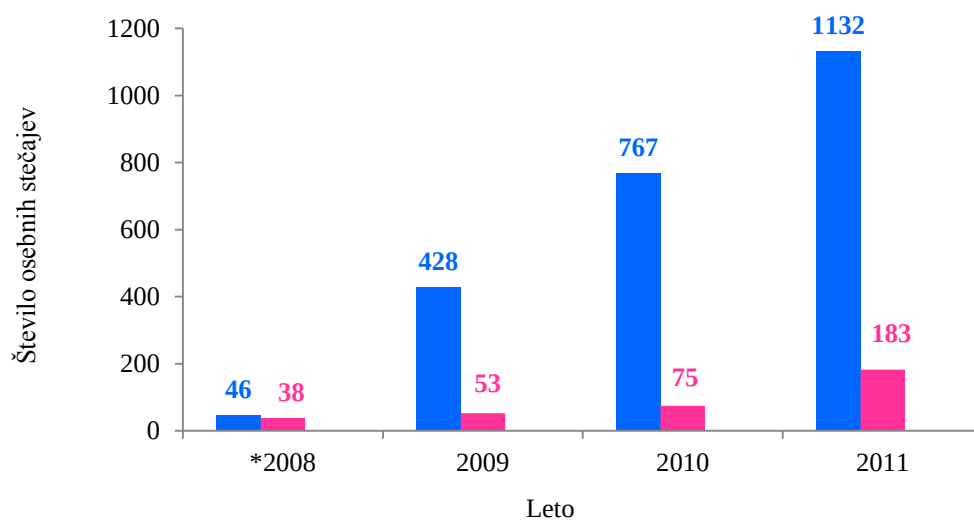
na njegovi podlagi nadaljujejo z izterjavo svojih priznanih in neplačanih terjatev (396. člen ZFPPIPP).

5 TREND GIBANJA POSTOPKOV OSEBNIH STEČAJEV V SLOVENIJI

Trend gibanja postopkov osebnih stečajev v Sloveniji sem predstavila s spodnjim grafikonom (glej Sliko 1), ki zajema podatke o številu začelih postopkov osebnega stečaja in podatke o številu končanih postopkov osebnega stečaja v posameznih obdobjih.

Slika 1 prikazuje gibanje števila začelih in končanih postopkov osebnega stečaja v letih 2008, 2009, 2010 in 2011. Prvo leto, tj. 2008, zajema samo 3-mesečno obdobje, in sicer od 1. 10. 2008 do 31. 12. 2008, saj je institut osebnega stečaja šele takrat stopil v zakonodajo. Modro obarvani stolpci prikazujejo začete postopke osebnega stečaja, rožnato obarvani stolpci pa končane postopke osebnega stečaja v posameznem letu. Podatki o začelih postopkih temeljijo na oklicih o začetku postopka osebnega stečaja, podatki o končanih postopkih pa na sklepih o končanju postopka osebnega stečaja, objavljenih na spletnih straneh AJPES. Podatke sem pridobila na podlagi poizvedb za vsako posamezno obdobje.

Slika 1: Število začelih in končanih postopkov osebnega stečaja v obdobju 2008–2011

Legenda: * zajeto obdobje od 1. 10. 2008 do 31. 12. 2008

Vir: Oklici o začetku postopka osebnega stečaja in sklepi o končanju postopka osebnega stečaja po letih 2008–2011, AJPES.

Iz Slike 1 je razvidno, da število osebnih stečajev strmo narašča. Število postopkov osebnih stečajev se je s 428 v letu 2009 povečalo na 1132 v letu 2011, kar glede na leto 2009 predstavlja skoraj trikratno povečanje. V letu 2008 je bilo začelih le 46 postopkov osebnega stečaja, kar je glede na podatek, da je institut stopil v veljavo 1. 10. 2008, razumljivo.

V grafikonu sem hkrati predstavila tudi podatke, ki prikazujejo število končanih postopkov osebnih stečajev (rožnato obarvani stolpci). Rezultati kažejo velik razkorak med začeti in

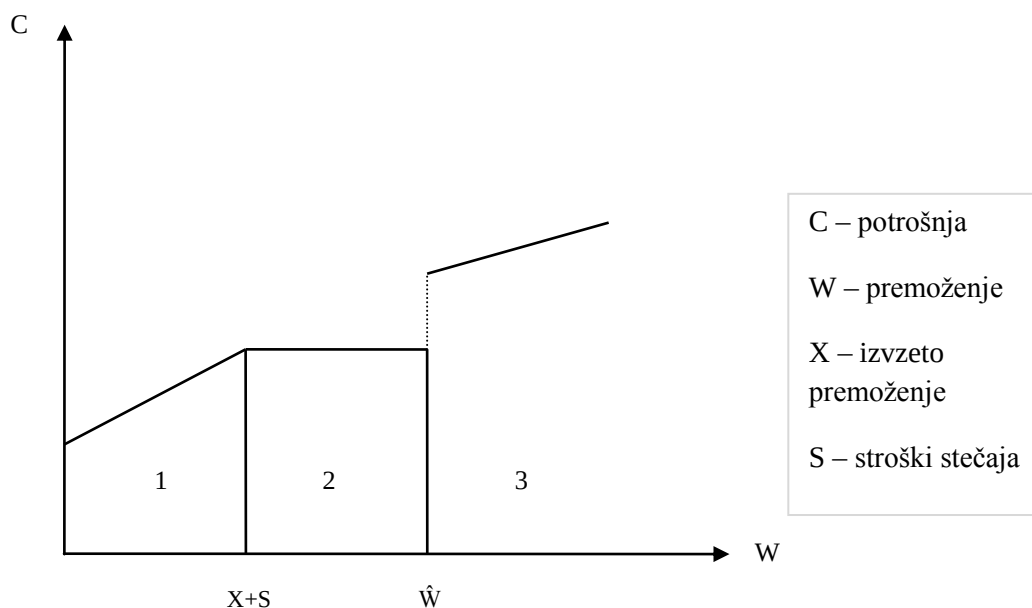
končanimi postopki osebnih stečajev. V primerjavi z začetimi postopki osebnih stečajev je število končanih postopkov občutno manjše.

5.1 Učinkovitost postopka osebnega stečaja

Stečajni postopek je učinkovit takrat, ko dolžnike in upnike spodbuja k ekonomsko učinkovitemu vedenju (White, 2011, str. 3). M. J. White (2011, str. 29) pravi, da bo dolžnik vložil predlog za stečajni postopek takrat, ko bo njegova finančna korist največja.

Večina ekonomskih modelov išče razlago ekonomsko učinkovitega osebnega stečaja na podlagi optimalne ravni izvzetja dolžnikovega premoženja oziroma optimalne višine deleža. **Stopnja izvzetja**, bodisi dolžnikovih bodočih zaslužkov bodisi ostalega premoženja, pomeni, da je dolžniku med stečajnim postopkom dovoljeno »izvzeti del« obdržati. Na drugi strani lahko **višino deleža** enačimo s pojmom stečajne mase, saj je namenjen plačilu njegovega dolga v stečajnem postopku. Zato velja naslednje: višja kot je stopnja izvzetja, nižja je višina deleža, namenjena plačilu dolga, kar po drugi strani koristi dolžniku, saj mu omogoča dvig minimalne ravni potrošnje. Izvzetje prav tako vpliva na dolžnikovo spodbudo do opravljanja dela in uporabo njegovega človeškega kapitala (White, 2011, str. 21)

Slika 2: Dolžnikova potrošnja kot funkcija premoženja v stečaju

Vir: White, *Corporate and personal bankruptcy law*, 2011, str. 35.

Graf (Slika 2) kaže dolžnikovo potrošnjo kot funkcijo njegovega premoženja v stečajnem postopku. Predpostavke so naslednje: izvzeto premoženje znaša X d. e. (denarnih enot), ne glede na obliko premoženja (ali so to bodoči zaslužki ali ostalo premoženje), izvzem bodočih zaslužkov znaša x % celotnega bodočega zaslužka, stroški stečaja znašajo S d. e., dolžnik dolg odplačuje fiksno število let, neplačan dolg na koncu stečaja se odpiše, dolžnik pa dolg odplačuje iz neizvzetega dela premoženja.

Kot je razvidno iz zgornjega grafa (glej Sliko 2), je potrošnja razdeljena na 3 dele. 3. del predstavlja v celoti odplačan dolg; v 2. delu posameznik v stečaju odplačuje dolg iz obeh virov: bodočih zaslužkov in ostalega premoženja; v 1. delu posameznik v stečaju dolg odplačuje samo iz bodočih zaslužkov, medtem ko je celotno njegovo ostalo premoženje izvzeto (White, 2011, str. 22).

M. J. White (2011, str. 23) je tako preučevala spremembo dolžnikove potrošnje v stečajnem postopku ob spremembi stopnje izvzetja: (1) bodočih zaslužkov in (2) ostalega premoženja. Na podlagi zgornjega grafa (glej Sliko 2) je ugotovila, da višja kot je stopnja izvzetja bodočih zaslužkov, večja je dolžnikova potrošnja v delu 1 in 2, saj mu ostane večji delež zaslužka. V delu 3 je zaradi višjih obrestnih mer posojil njegova potrošnja manjša. Na drugi strani je ob povišanju stopnje izvzetja ostalega dolžnikovega premoženja M. J. White ugotovila, da se potrošnja poveča zgolj v delu 2, saj dolžniku tam ostane večji del premoženja. V delu 3 bo njegova potrošnja manjša iz istih razlogov, na del 1 pa nižja stopnja izvzetja ostalega premoženja nima vpliva, saj je to premoženje v celoti izvzeto. To pomeni, da je zavarovanje potrošnje z višjim izvzetjem bodočih zaslužkov bolj koristno kot zavarovanje potrošnje z višjim izvzetjem ostalega premoženja, ker samo višje izvzetje bodočih zaslužkov poveča dolžnikovo potrošnjo v delu 1, kjer je ta najmanjša, hkrati pa mu daje tudi večjo voljo do dela. Ti rezultati kažejo, da bi optimalni stečajni zakon moral imeti relativno visoko stopnjo izvzetja bodočih zaslužkov in relativno nizko stopnjo izvzetja ostalega premoženja, kar hkrati pomeni ekonomsko upravičenost za »nov začetek«.

5.2 Učinek stečajnega postopka na posameznika

M. J. White je kot eno izmed komponent stečajnega postopka preučevala kaznovanje posameznika, ko ta zaide v stečaj. En del kazni je videla v stigmatiziranju stečajnih dolžnikov, saj so njihova imena javno objavljena. Beseda stigma pomeni znamenje sramote. Gre za določeno lastnost človeka, ki ga označuje in je zaradi nje slabši od drugih ter zato s strani družbe izrinjen iz centra družbenega dogajanja (Bon, str. 1). Ker se njihova imena vodijo v posebni evidenci še 10 let po končanju stečajnega postopka, jim tudi finančno škodujejo. Tako se soočajo z velikimi težavami pri pridobivanju posojil, najemu stanovanj in tudi pri iskanju prostih delovnih mest. Drugi del kazni se nanaša na odpis dolžnikovih obveznosti. V ZDA večini stečajnih dolžnikov hitro odpisejo dolg, medtem ko v Franciji in Nemčiji dolžnik dobi odpust dolga šele po določenem obdobju, ki lahko traja od 5 do 10 let, stečajni sodnik pa se lahko po pretečenem obdobju tudi odloči, da ne podeli odpusta, ker se dolžnik v tem obdobju ni dovolj trudil. V nekaterih državah se odpis dolga podeli dolžniku le takrat, ko ta umre (White, 2011, str. 2 in 3).

Mnogi avtorji so preučevali, kako stigma vpliva na odločitev posameznika za stečajni postopek. Fay et al je ugotovil, da ob povečanem številu stečajnih postopkov na določenem območju ljudje z večjo verjetnostjo slišijo zanj od svojih prijateljev in znancev. S to informacijo si razlagajo, da je stečaj manj sramoten. Tako je Fay et al (2003) prišel do zaključka, da so gospodinjstva z območij, kjer je prisotna nižja stigma, stečaju bolj naklonjena (White, 2011, str. 30).

M. J. White ugotavlja potencialni pomen stigme. Analizirala je nacionalni vzorec gospodinjstev in prišla do zaključka, da večina v vzorec zajetih gospodinjstev ni razglasila stečaja, bodisi zaradi večje koristi zunaj postopka bodisi zaradi čakanja na bolj ugoden trenutek za vložitev predloga. Alternativna razlaga temelji na drugih dejavnikih, kot je stigma, ki lahko zadrži posameznike, da bi vložili predlog za stečaj (Kowalewski, 2000, str. 21).

Tudi Keresteš (2010, str. 136) je mnenja, da naj bi osebni stečaj za vsakega dolžnika praviloma predstavljal veliko moralno stigmo. Vendar pa se je v mnogih državah zaradi skokovitega porasta števila osebnih stečajev pojavil občutek, da preveč velikodušna pravila o postopku osebnega stečaja, kot tudi o postopku odpusta obveznosti, to moralno stigmo znižujejo. Po drugi strani bi se naj povečevalo moralno tveganje za nastop osebnega stečaja, saj relativno ugodne možnosti za zaščito v osebnem stečaju prezadolženim dolžnikom dajejo možnost, da se manj trudijo odplačevati svoje dolgove in raje iščejo rešitev v stečajnem postopku. K tem prispevajo naslednji dejavniki (Keresteš, 2010, str. 136):

- premik med koristmi in stroški, ki je vložitev predloga za osebni stečaj napravil mikavnejši,
- zmanjšan občutek družbene stigme in osebne sramote,
- premik k manj osebnemu razmerju med dolžnikom in upnikom.

Tako so, poleg stigmatizacije stečajnega dolžnika kot pomembnega učinka stečaja, za stečajnega dolžnika, njegovo družino ter upnike ostale naslednje prednosti in slabosti ter pozitivni in negativni učinki postopka osebnega stečaja (Klačinski, 2009).

Prednosti:

- ublažitev negotovosti in stresa stečajnega dolžnika, ki ju povzroča pritisk upnikov,
- upravitelj prevzem administracije, odločanja in odplačevanja dolgov,
- dolžnik v osebnem stečaju običajno plača manj, kot če se dogovori za katero koli drugo možnost poravnave dolga,
- upniki se morajo sprijazniti z dejstvom, da bodo dobili manj, kot jim dolguje dolžnik,
- upniki si med postopkom ne morejo premisliti in spremeniti zahtev,
- ko se dolg dolžniku enkrat odpiše, upniki ne morejo več zahtevati plačila terjatev.

Slabosti:

- dolžnik izgubi večji del oprijemljivega premoženja,
- če je dolžnik lastnik ali solastnik hiše ali stanovanja, bo ta prodan, saj se unovči vse, kar ni izvzeto iz izvršbe,
- če je dolžnik lastnik podjetja, bo to prodano,
- oseba v stečaju je poslovno omejena; brez soglasja sodišča ne more odpreti transakcijskega računa, najeti posojila ali dati poroštva, niti se v času postopka ne more odpovedati dediščini,
- dolžnik se mora sprijazniti s stalnim nadzorom svojih finančnih transakcij,
- dolžnik mora upravitelju sporočiti vsakršno spremembo premoženja ali stalnega prebivališča,
- prednostne terjatve ne morejo biti odpisane,

- osebni stečaj zajame le individualnega dolžnika in ne dolg kot tak, zato lahko upnik za plačilo terjatve še vedno terja tistega, ki ni v postopku osebnega stečaja, npr. poroka (porok na menici, sopodpisnik posojilne pogodbe itd.).

5.3 Analiza učinkovitosti osebnih stečajev v Sloveniji

Naredila sem analizo vseh zaključenih postopkov osebnih stečajev v Sloveniji, ki so bili končani v letu 2011. Na podlagi sklepov o končanju postopkov, izdanih v obdobju od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011 in objavljenih na spletnih straneh AJPES, sem ugotovila, da je v omenjenem obdobju 183 zaključenih postopkov osebnih stečajev. Pri obravnavanju sem izločila 11 postopkov, in sicer:

- na podlagi pritožbe dolžnice na sklep o končanju postopka osebnega stečaja oziroma na sklep o zaustavitvi postopka odpusta obveznosti se je dolžnici ugodilo, zato se stečajni postopek nadaljuje (opr. št. 1160/2011),
- dvakrat izdan sklep o začetku postopka osebnega stečaja nad istim dolžnikom (opr. št. 113/2011) – pridružitev k postopku št. 43/2011 in izdaja sklepa o končanju postopka osebnega stečaja,
- dvakrat izdan sklep o končanju postopka osebnega stečaja zaradi upraviteljeve pritožbe na nepriznane stroške stečajnega postopka (opr. št. 1009/2009),
- 8 končanih postopkov osebnih stečajev v letu 2011 je bilo začelih pred 1. 10. 2008, torej so tekli po stari zakonodaji.

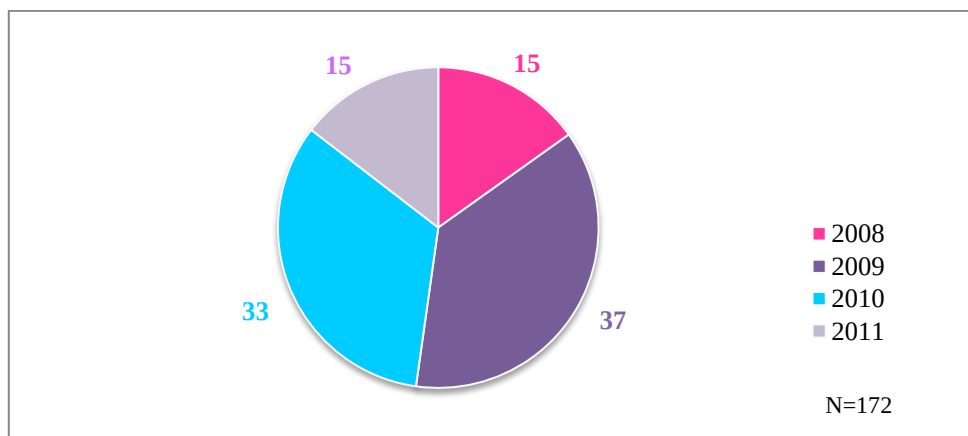
Relevantnih postopkov osebnih stečajev pri tej analizi je torej 172, kar predstavlja vzorec analize. Na podlagi zgoraj omenjene poizvedbe o končanih postopkih v letu 2011 sem pridobila opravilne številke stečajnih postopkov. Za pridobitev ustreznih podatkov sem opravila analizo vsakega stečajnega postopka posebej. To sem storila na podlagi objav sklepov in pisanj za posamezno opravilno številko oziroma za vsak postopek posebej, objavljen na spletnih straneh AJPES. Za vsak posamezen postopek osebnega stečaja je bil potreben pregled naslednjih dokumentov:

- sklepa o začetku postopka osebnega stečaja (če je bil objavljen),
- otvoritvenega poročila upravitelja,
- rednih poročil upravitelja,
- končnega poročila upravitelja,
- sklepa o odpustu/zavrnitvi odpusta obveznosti,
- predloga načrta poteka postopka osebnega stečaja,
- sklepa o nagradi upravitelja,
- drugega sklepa, izdanega v glavnem postopku osebnega stečaja.

Ker je obveznost javne objave procesnih dejanj v postopkih zaradi insolventnosti v zakonodajo vstopila z ZFPPIPP, torej leta 2008, so vsi prej začeti postopki pridobili novo opravilno številko. Opravilna številka vsebuje letnico, v katerem je bil vložen predlog postopka (npr. opr. št. 1009/2009 pomeni, da je bil predlog za osebni stečaj vložen v letu 2009). Vsi stari stečaji so tako zaradi obvezne javne objave pridobili novo opravilno številko; vsi vsebujejo letnico 2008.

Vseh opazovanih postopkov v tej analizi je 172, spodnja slika (glej Sliko 3) pa prikazuje strukturo teh stečajnih postopkov glede na leto, v katerem so bili začet. V letu 2008 je bilo začetih 26 postopkov osebnih stečajev, ki so se končali v letu 2011, kar predstavlja glede na vse postopke v vzorcu 15 %. Isti odstotek predstavljajo v letu 2011 začetni in v istem letu končani postopki osebnih stečajev; teh je bilo 25. Najvišji delež, to je 37 %, predstavlja 64 postopkov, začetih v letu 2009. Nekoliko manjši delež pa predstavljajo postopki, začetni v letu 2010, teh je 57 oziroma 33 %.

Slika 3: Postopki osebnih stečajev, končani v letu 2011 in začetni po posameznih letih

Vir: Sklepi o končanju postopka osebnega stečaja v letu 2011; Oklici o začetku postopka osebnega stečaja po letih 2008–2011; AJPES.

V diplomski nalogi je bil omenjen postopek odpusta obveznosti, ki se lahko izvede samo znotraj postopka osebnega stečaja. Zaradi te podrejenosti sem analizo odpustov lahko opravljala samo na končanih postopkih osebnega stečaja, in sicer so se končali v letu 2011. Po besedah Maje Lajevec tehnično gledano stečajni postopek brez odpusta obveznosti nima nobene koristi. Terjatve, ki jih dolжник, ob predpostavki, da ima unovčljivo premoženje, delno poplača v stečaju, bi delno poplačal tudi v izvršbi. Po končanem stečajnem postopku, v katerem ni odpusta obveznosti, pa imajo upniki pravico nadaljevati izterjavo svojih neplačanih terjatev (Lajevec, 2011, str. 106 in 107). Rezultate o izidu postopka odpusta obveznosti sem zbrala v spodnji tabeli (glej Tabelo 1).

Tabela 1: Izid postopkov odpusta obveznosti znotraj opazovanih postopkov osebnega stečaja

Odobren	65	37,8
Zavrnen	83	48,3
Ni vložen	14	8,1
Zavrnen/ni vložen	6	3,5
Prekinitev	4	2,3
Skupaj	172	100

Vir: Sklepi o odpustu obveznosti; Sklepi o zavrnitvi odpusta obveznosti; AJPES.

Tabela 1 prikazuje, da je odpust obveznosti dobilo 65 dolžnikov od 172, kar predstavlja 37,8 % vseh obravnavanih stečajnih postopkov fizičnih oseb, ki so se končali v letu 2011. Takšnih, ki so za odpust svojih obveznosti zaprosili, vendar jim ga je sodišče zavrnilo, je bilo 83 oziroma 48,3 %. Dva najpogostejša razloga za zavrnitev odpusta obveznosti, ki sem jih zasledila pri analizi, sta dolžnikova obsojenost za kaznivo dejanje in dolžnikovo neupoštevanje obveznosti, ki bi se jih moral držati med preizkusnim obdobjem. 14 dolžnikov predloga za odpust obveznosti sploh ni vložilo, bodisi iz malomarnosti bodisi zato, ker so bili seznanjeni z ovirami, ki onemogočijo odpust. 3,5 % dolžnikov je bilo takšnih, ki predloga za odpust niso vložili ali pa so dobili zavrnjenega. Za omenjenih 6 dolžnikov nisem našla točnega podatka, zagotovo pa drži podatek, da odpust dolga ni bil podeljen. Postopek odpusta obveznosti je bil prekinjen za 4 dolžnike, in sicer so trije med postopkom osebnega stečaja umrli, za enega dolžnika pa je tretja oseba med postopkom osebnega stečaja poravnala celotne obveznosti, zato postopek odpusta obveznosti ni bil več potreben.

Naslednja analiza je analiza koristi osebnega stečaja za upnike, kar prikazuje spodnja tabela (glej Tabelo 2). Pri obravnavanih postopkih sem opazovala, v kolikih primerih je prišlo do plačila terjatev upnikom in v kolikih primerih stečajna masa ni zadoščala za njihovo plačilo. Rezultati v tabeli kažejo velik razkorak med enim in drugim. Večina, več kot 90 % stečajnih postopkov, je takšnih, da je premoženje dolžnika tako majhno, da ne zadošča niti za stroške postopka, kaj šele za plačilo terjatev. Le v 14 primerih od vseh 172 obravnavanih je prišlo do poplačila upnikov, kar predstavlja le majhen delež – 8,14 %.

Tabela 2: Analiza koristi osebnega stečaja za upnike

Število stečajev, pri katerih je stečajna masa zadoščala za (vsaj delno) poplačilo upnikov	14	8,14
Število stečajev, pri katerih stečajna masa ni zadoščala niti za stroške postopka	158	91,86
Skupaj	172	100

Vir: Otvoritvena poročila upravitelja; Redna poročila upravitelja; Končna poročila upravitelja; Sklepi o nagradi upravitelja; Drugi sklepi izdani v glavnem postopku osebnega stečaja; AJPES.

Glede na rezultate zgornje analize me je v nadaljevanju zanimalo, kakšen je % plačil terjatev, ki je bil upnikom plačan iz stečajne mase. Omenjenih 14 postopkov sem glede na velikost poplačil razvrstila v 3 razrede, kar predstavlja spodnja tabela (glej Tabelo 3).

Tabela 3: Razvrstitev števila stečajev glede na odstotek poplačila upnikov

Do 10 %	10
Od 10 % do 50 %	2
Nad 50 %	2
Skupaj	14

Vir: Končna poročila upravitelja, AJPES.

Tabela 3 prikazuje 14 zgoraj omenjenih postopkov osebnih stečajev, pri katerih je prišlo do poplačila upnikov. Glede na odstotek poplačila, v katerem so upniki dobili poravnano svojo terjatev iz naslova unovčene stečajne mase, sem osnovala 3 razrede. V prvem razredu je zajeto število tistih stečajnih postopkov, v katerih je splošna stečajna masa zadoščala za največ 10-odstotno poplačilo upnikov, v drugem od 10- do 50-odstotno ter v tretjem razredu nad 50-odstotno poplačilo. Iz zgoraj zbranih podatkov izhaja, da je največje število stečajnih postopkov v prvem razredu kar 10. To pomeni, da je večina upnikov dobila le majhen delež poravnave svojih terjatev. Le 2 stečajna postopka sta nudila poplačilo v višini med 10 in 50 % ter 2 v višini nad 50 %. 100 % poplačila upnikov ni bilo. Iz tabele številka 2 in 3 je razvidno, da imajo upniki od postopkov osebnega stečaja zelo malo koristi.

Mnogi stečajni upravitelji so mnenja, da bi bilo potrebno začetek postopka osebnega stečaja spremeniti. Dolžnik na naroku vloži predlog za začetek stečajnega postopka nad njim. Ker ga vloži sam, po zakonu velja, da je insolventen. Nato zaprosi še za BPP v obliki oprostitve plačila predujma, ki pa je odobrena vsem, ki zanjo zaprosijo. Tako se ob predložitvi nekaj dokumentov stečajni postopek praktično začne. Ponavadi dolžnik vloži hkrati s predlogom za začetek stečajnega postopka še predlog za odpust obveznosti, a o tem sodišče odloča dlje časa, saj mora preveriti evidence. V vmesnem času, ko je stečajni postopek že začel, o tem, ali je dolžnik upravičen do odpusta, pa še ni odločeno, stečajni upravitelj ugotovi, da dolžnik nima nobenega premoženja, niti za stroške postopka, kaj šele za plačilo terjatev upnikom. Če se kasneje izkaže, da obstajajo tudi ovire za odpust obveznosti, je tak stečajni postopek brezpredmeten in se konča hitro, brez razdelitve. Glavni problem, glede na to, da dolžnik nima premoženja, odpust pa je zavrnjen, predstavlja iz proračuna zanj plačan predujem.

Na že znanem vzorcu, ki predstavlja 172 postopkov osebnih stečajev, sem analizirala tudi ta problem. Spodnja tabela (glej Tabelo 4) prikazuje, kolikim dolžnikom je bila odobrena BPP oziroma koliko predlagateljev postopka je samih poravnalo začetne stroške stečajnega postopka.

Tabela 4: Kritje začetnih stroškov stečajnega postopka

Odobrena BPP	148
Plačnik je sam predlagatelj postopka	21
Ni podatka	3
Skupaj	172

Vir: Otvoritvena poročila upravitelja; Redna poročila upravitelja; Končna poročila upravitelja; AJPES.

Podatki iz Tabele 4 kažejo, da je večini predlagateljev postopka osebnega stečaja, ki so običajno dolžniki sami, odobrena BPP, ki se opravi iz proračuna Slovenije. Teh je v tem vzorcu kar 148. Le malo pa je takih (21), ki plačilo opravijo sami. Ti predlagatelji so ponavadi upniki. Če dolžnik razpolaga s premoženjem, se z njegovim unovčenjem najprej krijejo stroški postopka, nato se, ob predpostavki, da je bila odobrena BPP, ta vrne v proračun Slovenije ter šele na koncu sledi poplačilo upnikov.

Pri celotni analizi sem zasledila večinoma takšne postopke, pri katerih je stečajno maso predstavljal le z brezplačno pravno pomočjo založen predujem in morebiti še kakšen zasežen znesek na transakcijskem računu, ki pa je bil le majhne vrednosti. Stečajna masa je bila v glavnem neznatne vrednosti in ni zadoščala niti za stroške postopka.

SKLEP

Ureditev, ki je v naš pravni red prinesla postopek osebnega stečaja, velja že več kot 3 leta. S tem sodnim postopkom se je Slovenija približala drugim evropskim ureditvam, hkrati pa omogočila reševanje problema insolventnosti, in sicer ne več samo pravnim osebam, ampak po novem tudi fizičnim. Brezizhodna finančna situacija posameznikov v zadnjem času nastaja predvsem zaradi izgube delovnih mest, saj vse več podjetij propada zaradi gospodarske krize. To dokazuje množičnost postopkov osebnih stečajev pri nas.

Osebni stečaj je postopek, namenjen stečaju potrošnika, zasebnika in samostojnega podjetnika. Tem osebam se v stečaju omeji poslovna sposobnost, njihov zakoniti zastopnik postane stečajni upravitelj. Vzrok za začetek stečajnega postopka nad njimi je njihova plačilna nesposobnost oziroma insolventnost. Pravimo, da je lahko dolžnik trajneje nelikviden ali dolgoročno plačilno nesposoben. V stečajnem postopku se tako zbere vse njegovo premoženje, ki predstavlja tako imenovano stečajno maso, iz katere se hkrati in v enakem deležu plačajo terjatve upnikov. Za tisti del dolga, ki zaradi premajhne stečajne mase v stečajnem postopku ne more biti poravnani, lahko dolžnik zaprosi, da se mu odpiše. Pri tem mora izpolnjevati določene pogoje, nato pa mu sodišče določi preizkusno obdobje, v katerem mora izpolnjevati zastavljene obveznosti. Preizkusna doba traja v Sloveniji od 2 do 5 let; če jo dolžnik uspešno prestane, je upravičen do odpusta njegovih obveznosti in s tem do novega začetka brez dolgov. Stečajni postopek je končan takrat, ko je unovčeno in razdeljeno vse premoženje, končan pa mora biti tudi postopek odpusta obveznosti.

Osebni stečaj predstavlja za upnike možnost, da so iz stečajne mase poplačani hkrati in v enakih deležih. Pomembno je, da svojo terjatev, ki jim jo dolžnik dolguje, pravilno in pravočasno prijavijo v stečajni postopek. Na podlagi prijavljene terjatve lahko upnik namreč dobi njeno izpolnitev, pridobi pa tudi upravičenje, da lahko v postopku sodeluje. Korist, ki jo imajo upniki od postopkov osebnih stečajev, je skoraj nična. Le peščica postopkov je takih, pri katerih stečajna masa zadostuje za plačilo terjatev; te so hkrati poravnane v zelo majhnem deležu.

Ugotovila sem, da se stečajni postopek relativno hitro in enostavno začne. Posameznik mora pred sodiščem izraziti le željo po stečaju, priložiti osebni dokument in dokument s popisom svojega premoženja. Obvezno plačilo predujma za začetek postopka se na posameznikovo prošnjo založi iz proračuna sodišča; takšni so skoraj vsi postopki. Tako se stečaj začne. Ker je premoženje skoraj vseh stečajnih dolžnikov neznatno, kar lahko trdim na podlagi analize pridobljenih podatkov, sodišče založenega predujma v večini primerov ne dobi vrnjenega. Menim, da to predstavlja dokaj velik strošek za državo, ki še ne bi bil previsok, če bi vsak od teh stečajnih postopkov posamezniku res omogočil nov začetek. Tako pa je glede na podatke, ki sem

ga pridobila z analizo, za dolžnike učinkovita le ena tretjina stečajnih postopkov. Na tem mestu bi predlagala spremembo, in sicer je po moji presoji in mojem razmišljanju potrebno postopek osebnega stečaja spremeniti tako, da bi bil dolžniku, ki sam prijavi stečajni postopek, predujem v obliki oprostitve plačila stroškov odobren takrat, ko bi ta hkrati izpolnjeval tudi pogoje za odpust obveznosti oziroma bi se zavezal, da jih bo izpolnjeval tudi v prihodnje. Prav tako bi predlagala obveznost prijave dolžnika, ki je v postopku osebnega stečaja, na Zavod za zaposlovanje RS. S tem bi se izkazoval kot iskalec zaposlitve. Zavod pa bi lahko pomembnejšo vlogo odigral tako, da bi dolžniku omogočil opravljanje družbeno koristnih del, s katerimi bi lahko odslužil svoj dolg do države.

LITERATURA IN VIRI

1. Bon, J. (b. l.). Destigmatizacija duševnih motenj. Najdeno 16. marca 2011 na spletnem naslovu <http://www.depra.si/datoteke/destigmatizacija.pdf>
2. Cafuta, M. (2007). *Ocena ekonomske primernosti posameznih pravnih rešitev v prisilni poravnavi v slovenski pravni ureditvi* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Drugi sklepi izdani v glavnem postopku osebnega stečaja. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 9. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%EAja&id_SkupinaVrsta=51&id_skupinaPodVrsta=76&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
4. Evropska komisija, Tvoja Evropa (2010, april). Stečaj in nov začetek. Najdeno 13. januarja 2012 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/youreurope/business/deciding-to-stop/handling-bankruptcy-and-starting-afresh/slovenia/index_sl.htm.
5. Keresteš, T. (2010, 18. junij). Osebni stečaj potrošnika in ekonomska analiza spodbud. *FinD-INFO*. Najdeno 1. decembra 2011 na spletnem naslovu <http://findinfo.si/Clanki/Besedilo.aspx?SOPI=L030Y2010V4P446N1>
6. Klačinski, M. (14. januar 2009). Osebni stečaj – novost v Sloveniji. *Academia*. Najdeno 18. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.academia.si/osebni-stecaj-novost-v-sloveniji/2>
7. Končna poročila upravitelja. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 5. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%EAja&id_SkupinaVrsta=49&id_skupinaPodVrsta=51&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
8. Korže, B. (2010). *Pravo družb in poslovno pravo* (1. izdaja). Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
9. Kos, T. (julij 2010). V Sloveniji že 1000 osebnih bankrotov. *Moje finance*, št. 7/8, 51–53.
10. Kowalewski, K. (2000, 1. september). Personal bankruptcy: a literature review. *Congressional Budget Office*. Najdeno 5. januarja 2011 na spletnem naslovu <http://www.cbo.gov/sites/default/files/cbofiles/ftpdocs/24xx/doc2421/bankruptcy.pdf>
11. Lajevce, M. (2011). Postopek odpusta obveznosti. *Aktualna vprašanja insolvenčnega prava*, 3. strokovno srečanje (str. 105–112). Ljubljana: GV Založba.
12. Oklici o začetku postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 1. 2009–31. 12. 2009. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%EAja&id_SkupinaVrsta=46&id_skupinaPodVrsta=15&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-

- 1&DatumDejanja_od=01.01.2009&DatumDejanja_do=31.12.2009&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
13. Oklici o začetku postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 1. 2010–31. 12. 2010. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=46&id_skupinaPodVrsta=15&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.01.2010&DatumDejanja_do=31.12.2010&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
14. Oklici o začetku postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 1. 2011–31. 12. 2011. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=46&id_skupinaPodVrsta=15&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.01.2011&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
15. Oklici o začetku postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 10. 2008–31. 12. 2008. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=46&id_skupinaPodVrsta=15&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2008&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
16. Otvoritvena poročila upravitelja. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 3. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=49&id_skupinaPodVrsta=38&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
17. Plavšak, N. (2008). *ZFPPIPP, Razširjena uvodna pojasnila*. Ljubljana: GV Založba.
18. Predlogi načrta poteka postopka osebnega stečaja. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 5. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=49&id_skupinaPodVrsta=138&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
19. Redna poročila upravitelja. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 3. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=49&id_skupinaPodVrsta=39&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1

- 1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
20. Sklepi o končanju postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 1. 2009–31. 12. 2009. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=51&id_skupinaPodVrsta=92&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.01.2009&DatumDejanja_do=31.12.2009&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
21. Sklepi o končanju postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 1. 2010–31. 12. 2010. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=51&id_skupinaPodVrsta=92&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.01.2010&DatumDejanja_do=31.12.2010&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
22. Sklepi o končanju postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 1. 2011–31. 12. 2011. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=51&id_skupinaPodVrsta=92&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.01.2011&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
23. Sklepi o končanju postopka osebnega stečaja v obdobju 1. 10. 2008–31. 12. 2008. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 2. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=51&id_skupinaPodVrsta=92&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2008&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
24. Sklepi o nagradi upravitelju. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 6. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=49&id_skupinaPodVrsta=48&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
25. Sklepi o odpustu obveznosti. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 15. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=53&id_skupinaPodVrsta=124&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1

- 1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
26. Sklepi o zavrnitvi odpusta obveznosti. (b. l.) V *AJPES*. Najdeno 15. marca 2012 na spletnem naslovu http://www.ajpes.si/eobjave/rezultati.asp?podrobno=0&id_skupina=51&TipDolznika=-1&TipPostopka=postopek+osebnega+ste%E8aja&id_SkupinaVrsta=53&id_skupinaPodVrsta=117&Dolznik=&Oblika=&MS=&DS=&StStevilka=&Sodisce=-1&DatumDejanja_od=01.10.2008&DatumDejanja_do=31.12.2011&sys_ZacetekObjave_od=&sys_ZacetekObjave_do=&MAXREC=10
27. Sodin, R. (januar 2011). Osebni stečaj: poslovanje stečajnega dolžnika v pravni obliki podjetnika ali zasebnika. Najdeno 12. februarja 2012 na spletnem naslovu <http://www.insolventno-svetovanje.si/upload/file/Osebni%20ste%C4%8Daj-nadaljevanje%20poslovanja.pdf>
28. Šlamberger, M. (2008). Osebni stečaj in stečaj zapuščine. *Gospodarski subjekti na trgu*, XVI. posvetovanje o aktualni problematiki s področja gospodarskega prava, str. 201–213. Maribor: Inštitut za gospodarsko pravo Maribor.
29. White, M. J. (2011). Corporate and personal bankruptcy law. *National bureau of economic research*, str. 2–35.
30. Zakon o brezplačni pravni pomoči. *Uradni list RS* št. 96/2004-UPB1, 47/2009 Odl. US: U-I-54/06-32 (48/2009 popr.).
31. Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju. *Uradni list RS* št. 126/2007, 40/2009, 59/2010, 106/2010, 26/2011, 47/2011, 87/2011-ZPUOOD.
32. Zakon o izvršbi in zavarovanju. *Uradni list RS*, št. 3/2007-UPB4.